

I. RODZICIELSTWO ZASTĘPCZE W TEORII:

Czym jest Rodzicielstwo Zastępcze – informacje ogólne:

Pieczą zastępczą – jest sprawowana w przypadku niemożności pełnienia opieki przez rodziców. Ma ona na celu realizację planu pracy z rodziną lub – z braku tej możliwości – dążenie do przysposobienia dziecka. Odbywa się dzięki zespołowi instytucji i działań, które zapewniają dzieciom odpowiednią opiekę i wychowanie (placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki adopcyjne, ośrodki adopcyjne).

Można wyróżnić następujące podmioty wspierające rodzinę:

- asystenci rodziny;
- zespoły interdyscyplinarne;
- placówki wsparcia dziennego;
- rodziny wspierające;
- inne podmioty lub instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny.

Istnieją dwie formy rodzinnej pieczy zastępczej:

- rodzina zastępcza spokrewniona, zawodowa;
- rodzinny dom dziecka.

Warunkiem pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu jest:

- rękojmia należytego sprawowania pieczy zastępczej;
- niepozbawienie oraz nieograniczenie czy zawieszenie praw rodzicielskich;
- brak przeciwwskazań zdrowotnych;
- przebywanie na terenie RP;
- zapewnienie odpowiednich warunków bytowych i mieszkaniowych;
- niekaralność;
- w przypadku rodziny zastępczej niezawodowej co najmniej jedna osoba, tworząca tę rodzinę, musi posiadać stałe źródło dochodów.

Aby powyższe działania były w pełni realizowane, opracowany został **Program Rozwoju Rodzicielstwa Zastępczego**, którego główne cele to:

- zapobieganie konieczności umieszczenia dziecka w opiece zastępczej;
- rozwój i wsparcie rodzinnej opieki zastępczej, w tym rodzicielstwa zastępczego;
- powrót dziecka z opieki zastępczej do rodziny naturalnej.

W roku 2010 Program Rodzicielstwa Zastępczego w Łodzi realizował następujące cele i zadania:

1. Zapobieganie umieszczeniu dziecka w opiece zastępczej:

- tworzenie odpowiednich struktur oraz podejmowanie działań mających na celu wsparcie rodzin z „grupy ryzyka”;
- prowadzenie placówek wsparcia dziennego;
- wsparcie rodziny i dziecka z „grupy ryzyka” w placówkach systemu oświaty;

- podnoszenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych w zakresie problematyki rodzicielstwa zastępczego oraz przeciwdziałania umieszczeniu dziecka w zastępczych formach opieki.

2. Rozwój i wsparcie rodzin zastępczych:

- tworzenie rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem i zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem, w tym specjalistycznych, zawodowych wielodzietnych oraz o charakterze pogotowia rodzinnego;
- likwidacja barier utrudniających rozwój rodzicielstwa zastępczego;
- objęcie pomocą psychologiczno-pedagogiczną rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych;
- wsparcie wolontaryjne rodzin zastępczych w wypełnianiu ich funkcji socjalizacyjno-edukacyjnej;
- szkolenie specjalistów z zakresu wsparcia i współpracy z rodziną zastępczą.

3. Powrót dziecka z opieki zastępczej do rodziny naturalnej:

- przygotowanie rodziny naturalnej do powrotu dziecka z rodziny zastępczej;
- wsparcie rodziny naturalnej, do której powróciło dziecko z opieki zastępczej;
- przygotowanie dziecka do powrotu z rodziny zastępczej do naturalnej.

Kluczową rolę w organizacji wolontariatu w Programie Rodzicielstwa Zastępczego odgrywa **diagnoza potrzeb rodzin zastępczych** (Ośrodki Pomocy Społecznej).

II. WOLONTARIAT W OŚRODKACH POMOCY SPOŁECZNEJ, W TYM W PROGRAMIE WSPIERANIA RODZICIELSTWA ZASTĘPCZEGO:

Czym jest wolontariat?

Wolontariat to bezpłatne, świadome, dobrowolne działanie na rzecz innych, wykraczające poza więzi rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie. Wolontariuszem może być każdy, w każdej dziedzinie życia społecznego, wszędzie tam, gdzie taka pomoc jest potrzebna (Centrum Wolontariatu 1993).

Niezwykle ważnym partnerem lokalnym dla biur wolontariatu oraz koordynacji działań m.in. w ramach Programu Rozwoju Rodzicielstwa Zastępczego są ośrodki pomocy społecznej.

Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) jest to działająca w każdej gminie instytucja, która ma zapobiegać marginalizacji i wykluczeniu. Taki ośrodek zazwyczaj posiada dobre rozeznanie w sytuacji osób potrzebujących w swoim środowisku, dlatego powinien nie tylko świadczyć pomoc materialną, lecz również organizować wsparcie przy wykorzystaniu potencjalnie tkwiących w nim sił. Powinien być „mobilizatorem” lokalnych więzów pomocy i samopomocy lokalnej. Jedną z form pomocy jest właśnie **organizacja wolontariatu w danym środowisku**. OPS jest naturalnym miejscem spotkań osób szukających pomocy z osobami chcącymi pomóc. Angażując wolontariuszy, może lepiej i szybciej reagować oraz rozszerzać zakres świadczonych usług bez nakładów finansowych. Wolontariusze mają tu szerokie pole do działania. Mogą zajmować się dziećmi, seniorami, bezrobotnymi, osobami niepełnosprawnymi, a także pomagać na terenie ośrodka, w świetlicach środowiskowych, bezpośrednio w domach podopiecznych lub podczas imprez organizowanych przez OPS.

Funkcje Ośrodka Pomocy Społecznej:

- wolontariat dla każdego;
- wolontariat bezrobotnych;
- ośrodek jako katalizator rozwoju wolontariatu w środowisku.

Zadaniem biur wolontariatu jest pomoc w pozyskiwaniu wolontariuszy do działań OPS (m.in. w ramach Programu Wspierania Rodzicielstwa Zastępczego). Znając dokładnie potrzeby podopiecznych, koordynator wolontariatu OPS przydziela wolontariuszy do odpowiednich zadań, monitoruje jego pracę oraz zapewnia wszelkie wymogi formalne (np. porozumienie pracy wolontarystycznej).

Wolontariat w Ośrodku:

Program wolontariatu w OPS realizowany jest od 2002 r. Jest to dobrowolna i bezpłatna pomoc wolontariuszy na rzecz najbardziej potrzebujących mieszkańców miasta. Najczęściej jest to pomoc dzieciom w nauce matematyki, fizyki, informatyki, j. polskiego i j. angielskiego oraz wsparcie osób starszych, niepełnosprawnych (spędzanie czasu, spacer, rozmowa), dzięki czemu wyrównywane są ich szanse społeczne. Wspieranie są rodziny i osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej m. in. z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności.

Płaszczyzny działalności wolontarystycznej:

1. Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym:

- wspólne spędzanie czasu wolnego;
- rozmowy i dotrzymanie towarzystwa;
- pomoc w załatwianiu drobnych spraw i czynności domowych.

2. Pomoc dzieciom:

- aktywna i wartościowa organizacja czasu wolnego;
- przekazywanie pozytywnych wzorców;
- pomoc w rozwiązywaniu codziennych kłopotów;
- pomoc w nauce.

3. Pomoc w organizacji zajęć grupowych:

- w Środowiskowych Domach Samopomocy;
- w Klubach Seniora;
- pomoc w organizacji imprez okolicznościowych.

Jak działa wolontariat w OPS na rzecz Rodzicielstwa Zastępczego:

Wolontariuszami, skierowanymi przez biuro wolontariatu do OPS, zarządza koordynator wolontariatu, którego zadaniem jest (po zbadaniu jego oczekiwań i możliwości) przydzielanie konkretnych zadań, a następnie wspieranie ich i monitorowanie prac. Wolontariusze mogą pracować systematycznie z osobami indywidualnymi (np. pomagać w nauce dzieciom), bądź z grupą w ośrodku lub poza nim (np. udzielać wsparcia dla rodziców i rodzin), albo uczestniczyć w akcjach organizowanych przez OPS, promujących wolontariat w Rodzicielstwie Zastępczym.

Korzyści wolontariatu prowadzonego w OPS:

Dla wolontariuszy wolontariat to m. in.:

- okazja do zdobywania doświadczeń, nawiązywania znajomości, dzielenia się pasjami, a także możliwość samorealizacji, rozwoju i zaspokojenia potrzeby pomagania;
- aktywizacja osób korzystających z pomocy oraz społeczności lokalnej;
- przeciwdziałanie marginalizacji klientów OPS oraz wzór aktywnej i otwartej na innych postawy;
- przełamywanie izolacji społecznej, przyczynianie się do zmniejszenia poczucia osamotnienia oraz pobudzania aktywności osób biernych i niezaradnych;
- budowanie więzi, uwrażliwianie na potrzeby innych oraz promowanie wartości w społecznościach lokalnych;
- okazja poznania innych ludzi i poznania samego siebie;
- szansa uczynienia swojego życia barwniejszym, a jednocześnie, niewielkim wysiłkiem, dania czegoś bardzo potrzebnego i ważnego;
- sposób na odkrycie w sobie takich cech, jak: empatia, otwartość, umiejętność działania w zespole, zorganizowanie, pomysłowość, kreatywność, zdolności przywódcze, przydatne w dalszej karierze zawodowej;
- możliwość wykorzystania swoich umiejętności takich, jak: znajomość języków obcych, przedmiotów ścisłych, programów komputerowych, zdolności muzyczne, plastyczne i In., które mogą okazać się bardzo cenne i pomocne dla innych;
- możliwość ciekawego i aktywnego sposobu na spędzenie wolnego czasu;
- zdobycie doświadczenia zawodowego – wolontariat może być drogą do odnalezienia dziedziny, w której wolontariusz chciałby w przyszłości pracować.

Kto może zostać wolontariuszem:

Z OPS może współpracować każdy, kto chce zaangażować się w działania na rzecz innych, zarówno młodzież, studenci, seniorzy, jak i osoby w wieku aktywności zawodowej. Wolontariusz wspierający Program Rozwoju Rodzicielstwa Zastępczego powinien mieć ukończone 18 lat.

Wolontariat jest taką formą aktywności, która nie wyklucza statusu bezrobotnego i przysługujących w związku z tym uprawnień. Bezrobotny wolontariusz będzie mógł wykazać się swoim doświadczeniem podczas poszukiwania zatrudnienia. Studenci mogą zdobyć doświadczenie pod okiem specjalistów, a seniorzy mogą podzielić się swoim doświadczeniem.

Formalności:

Jeżeli wolontariusz zdecyduje się wykonywać świadczenie przez okres dłuższy niż 30 dni, należy z nim zawrzeć na piśmie porozumienie, dzięki czemu jest ubezpieczony od następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW). Wspólnie z koordynatorem wolontariatu zostaje ustalany zakres, sposób, miejsce i czas wykonywania świadczeń wolontarystycznych. Pierwsze wejście w środowisko powinno odbywać się zawsze w obecności koordynatora wolontariatu. Należy pamiętać, że wolontariusz ma inny status niż pracownik, dlatego świadczenie wolontariusza nie będzie wpływało na przyszłe uprawnienia pracownicze, np. na długość przysługującego urlopu wypoczynkowego.

Na koniec współpracy z OPS wolontariusz ma prawo otrzymać zaświadczenie i opinię nt. wykonywanej pracy, która jest mile widziana przez pracodawców.

Warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń reguluje ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz. U. Nr 96, poz. 873 ze zm.) o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

III. ROLA BIURA WOLONTARIATU W PROPAGOWANIU WOLONTARIATU NA RZECZ WSPIERANIA PROGRAMU RODZICIELSTWA ZASTĘPCZEGO:

Propozycje wolontariatu w Programie Rozwoju Rodzicielstwa Zastępczego:

Zadaniem biura wolontariatu w zakresie wspierania Programu Rozwoju Rodzicielstwa Zastępczego w Łodzi jest pozyskiwanie wolontariuszy dla organizacji pozarządowych i podmiotów działających w zakresie pomocy społecznej na terenie Łodzi, w tym wspierających rodziny z „grupy ryzyka” poprzez pomoc w rozwiązywaniu problemów konkretnej rodziny lub wspierających rodziny zastępcze w wypełnianiu ich funkcji socjalizacyjno-edukacyjnych poprzez pomoc w odrabianiu lekcji oraz w organizowaniu czasu wolnego.

Obrazowo, główne działania wolontarystyczne można przedstawić następująco:

CEL	ZADANIE
Zapobieganie umieszczeniu dziecka w opiece zastępczej- tworzenie odpowiednich struktur oraz podejmowanie działań mających na celu wsparcie rodzin z „grupy ryzyka”	Pomoc wolontaryjna w rozwiązywaniu problemów konkretnej rodziny
Wsparcie wolontaryjne rodzin zastępczych w wypełnianiu ich funkcji socjalizacyjno-edukacyjnej	Pomoc w odrabianiu lekcji, pomoc w organizowaniu czasu wolnego

Plan wdrożenia programu wolontariatu:

- stworzenie bazy organizacji oraz instytucji zajmujących się Rodzicielstwem Zastępczym w Łodzi (lista zamieszczona poniżej);
- stworzenie bazy placówek, w których będzie można rekrutować kandydatów na wolontariuszy (lista zamieszczona poniżej);
- skierowanie do przedstawicieli organizacji zajmujących się Rodzicielstwem Zastępczym w Łodzi prośby o włączenie się w działalność biura wolontariatu oraz współtworzenie programu wolontariatu;
- opracowanie planu wolontariatu w Programie Rodzicielstwa Zastępczego w Łodzi oraz materiałów promocyjnych;

- skierowanie do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej prośby o rozpropagowanie planu wolontariatu i materiałów promocyjnych w swoich filiach na terenie Łodzi oraz pomoc w pozyskiwaniu wolontariuszy, organizacji oraz partnerów do współpracy;
- rekrutacja wolontariuszy do Programu Rodzicielstwa Zastępczego i organizacji, chcących skorzystać z ich usług drogą osobistą, ustną, mailową, telefoniczną (informacja znajduje się na stronie internetowej biura wolontariatu i partnerów);
- promocja wolontariatu w Programie Rozwoju Rodzicielstwa Zastępczego w Łodzi;
- pozyskiwanie Partnerów do współpracy (UMŁ, MOPS, sponsorzy, osoby indywidualne);
- poszerzenie szkoleń dla wolontariuszy o aspekty istotne podczas wolontariatu w Programie Rozwoju Rodzicielstwa Zastępczego w Łodzi;
- zaangażowanie i współpraca z Partnerami, np.:
 - promocja, konsultacje, pomoc przy warsztatach oraz szkoleniach, a także tworzeniu programu wolontariatu – dr D. Podgórska -Jachnik (WSP Łódź);
 - wsparcie merytoryczne – K. Krzyczkowski (Centrum Wolontariatu);
 - redakcja tekstów i materiałów promocyjnych – K. Błaszczyk (wolontariuszka).
- bezpośrednie kierowanie wolontariuszy do konkretnych prac i działań;
- organizacja spotkań dla wolontariuszy i koordynatorów wolontariatu;
- umieszczenie informacji na stronie internetowej (stworzenie odrębnej zakładki dotyczącej wolontariatu na stronie internetowej Rodzicielstwa Zastępczego) w i newsletterach, rozsyłanych wolontariuszom i koordynatorom wolontariatu;
- w przyszłości:
 - stworzenie sieci wsparcia organizacji zajmujących się Rodzicielstwem Zastępczym i promowaniem w nim wolontariatu.;
 - nawiązanie kontaktu z instytucjami realizującymi podobne programy i zadania w innych miastach i zagranicą w celu wymiany doświadczeń oraz propagowania wzorców „dobrej praktyki” w zakresie wspierania Rodzicielstwa Zastępczego.

IV. ODNIESIENIA:

Instytucje na terenie miasta Łodzi realizujące Program Wspierania Rodzicielstwa Zastępczego:

1. **Centrum Służby Rodzinie:** Łódź, ul. Broniewskiego 1a, tel.: 42 6822022, 6841460, fax: 42 6822022 wew. 36, e-mail: csr@csr.org.pl
2. **Fundacja Rodzinnej Opieki Zastępczej "Ja i mój dom":** Łódź, ul. Chałasińskiego 11, tel.: 42 6713576, e-mail: brewa88@wp.pl
3. **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie:** Łódź, al. Piłsudskiego 133 d, tel.: 42 6763499, fax: 42 6763487, e-mail: pcpr@lodzkiwschodni.pl, pcpr.lodz@neostrada.pl
4. **Fundacja "Happy Kids:** Łódź, ul. Widzewska 22, tel.: 42 6492305, fax: 42 6436004, e-mail: biuro@happykids.org.pl
5. **Stowarzyszenie Zastępczego Rodzicielstwa Oddział w Łodzi:** Łódź, ul. Armii Krajowej 78/22, tel.: 42 6847799, e-mail: brewa88@wp.pl
6. **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3:** Łódź, ul. Kilińskiego 141, tel.: 6767305, 6745238, fax: 42 6767304, e-mail: ppp3lodz@gmail.com
7. **Regionalne Centrum Polityki Społecznej:** Łódź, ul. Snycerska 8, tel.: 42 2034800, 2034801, fax: 42 2034817, e-mail: info@rcpslodz.pl
8. **Stowarzyszenie "Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej" – GPAS:** Łódź, ul. Zielona 13, tel.: 601827593, tel./fax: 42 6392888, e-mail: mk.magu@interia.pl, sekretariat@gpas-lodz.pl
9. **Archidiecezjalny Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy:** Łódź, ul. Broniewskiego 1a, tel.: 42 6821888, e-mail: aoao@wp.pl
10. **Ośrodek Rodzin Zastępczych Towarzystwa Rozwijania Aktywności Dzieci "Szansa":** Łódź, ul. Piotrkowska 17, tel.: 42 6340118, fax: 42 6340118, e-mail: orz.szansa@neostrada.pl
11. **Ośrodek Adaptacyjno-Opiekuńczy Zarządu Łódzkiego Oddziału Regionalnego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci:** Łódź, al. Piłsudskiego 150/152, tel.: 42 6745443, fax: 42 6748931, e-mail: oao-lodz@wp.pl
12. **Łódzkie Towarzystwo Wspierania Dziecka i Rodziny "Lokomotywa":** Łódź, ul. Pilarskiego 12, tel.: 42 6749212, fax: 42 6749212, e-mail: towlokomot@poczta.onet.pl
13. **Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:**
 - Wydział Edukacji Urzędu Miasta Łodzi: Łódź, ul. Sienkiewicza 5, tel.: 42 6384833, 6384804, fax: 42 6384848, 6384847, e-mail: edukacja@uml.lodz.pl, ed@uml.lodz.pl;
 - Wydział Zdrowia Publicznego Urzędu Miasta Łodzi: Łódź, ul. Sienkiewicza 5, tel.: 42 6384734, fax: 42 6384774, e-mail: zdrowia.publicznego@uml.lodz.pl, zp@uml.lodz.pl
 - Wydział Sportu Urzędu Miasta Łodzi: Łódź, ul. Skorupki 21, tel.: 42 6384836, fax: 6384878, e-mail: wydzial.sportu@uml.lodz.pl, sp@uml.lodz.pl
14. **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej:** Łódź, ul. Piotrkowska 149, tel.: 42 6324034, 6324069, 6324069, fax: 42 6324130, e-mail: sekretariat@mops.lodz.pl. **Filie:**
 - Filia – Łódź Bałuty: Łódź, ul. Tybury 16, tel.: 42 6407015, 6407015, fax: 42 6812481
 - Filia – Łódź Polesie: Łódź, ul. Lipowa 28, tel.: 42 6335352, 6323610, fax: 42 6397710, e-mail: administrator@lodzpolesie.pl
 - Filia – Łódź Śródmieście: Łódź, ul. Piotrkowska 147, tel.: 42 6366351, 6366348, fax: 42 6366351 wew. 58
 - Filia – Łódź Górna: Łódź, ul. Będzińska 5, tel.: 42 6844481, fax: 42 6816107
 - Filia – Łódź Widzew: Łódź, ul. Grota Roweckiego 30, tel.: 42 6771550, fax: 42 6771553

15. Centra Wolontariatu:

- Biuro Wolontariatu Caritas Archidiecezji Łódzkiej: Łódź, ul. Piotrkowska 85, tel.: 42 6322420, e-mail: biurowolontariatu@toya.net.pl
- Młodzieżowe Centrum Wolontariatu: Łódź, al. Wyszyńskiego 86, tel.: 42 6863445 wew. 16, e-mail: projekty@palacmlodziezy.lodz.pl
- Fundacja Edukacji i Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego "FERSO": Łódź, ul. Piotrkowska 85, tel./fax: 42 6327977, e-mail: fundacja.ferso@gmail.com

Baza placówek potencjalnych wolontariuszy Programu Wspierania Rodzicielstwa Zastępczego w Łodzi:

1. **Kolegium Pracowników Służb Społecznych:** Łódź, ul. Narutowicza 122, tel.: 42 6543020, fax: 42 6545502, e-mail: sekretariat@kpss-lodz.pl
2. **Związek Zawodowy Pracowników Socjalnych:** Łódź, e-mail: kontakt@socjalni.pl
3. **Instytut Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego:** Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr. 41, tel.: 42 6355252, 6331553, fax: 42 6355309, e-mail: inssoc@uni.lodz.pl
4. **Wydział Socjologii i Pedagogiki Społecznej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania:** Łódź, ul. Sienkiewicza 9, tel.: 42 6646666, fax: 42 6762529, e-mail: uczelnia@swspiz.pl
5. **Wydział Pedagogiki i Socjologii Wyższej Szkoły „Cosinus”:** Łódź, ul. Wólczajska 81, tel.: 42 6363366, fax: 42 6364170, e-mail: pytania@cosinus.pl
6. **Wydział Socjologii, Pedagogiki i Resocjalizacji Wyższej Szkoły Kupieckiej:** Łódź, ul. Pojezierska 97 b, tel.: 42 2539800, e-mail: info@kupiecka.pl
7. **Instytut Psychologii Uniwersytetu Łódzkiego:** Łódź, ul. Smugowa 10/12, tel.: 42 6655580, 6655581, fax: 42 6655583, e-mail: psychologia@uni.lodz.pl
8. **Katedra Pedagogiki Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego:** Łódź, ul. Pomorska 46/48, tel.: 42 6555710, fax: 42 6655711, e-mail: wnow@uni.lodz.pl
9. **Wydział Pedagogiki, Terapii Pedagogicznej i Resocjalizacji Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej:** Łódź, ul. Sterlinga 26, tel.: 42 6315800, 6315801, e-mail: rekrutacja@ahelodz.pl
10. **Wydział Pedagogiki i Resocjalizacji Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych:** Łódź, ul. Kamińskiego 21, tel.: 42 6787825, fax: 42 6787824, e-mail: info@wsez.pl
11. **Wydział Pedagogiki Salezjańskiej Wyższej Szkoły Edukacji i Zarządzania:** Łódź, ul. Wodna 34, tel.: 42 6718510, 6718510, e-mail: swseiz@swseiz.lodz.pl
12. **Katedra Pedagogiki Wydziału Nauk o Zdrowiu Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu:** Łódź, ul. Piotrkowska 278, tel.: 42 6834418, e-mail: uczelnia@medyk.edu.pl
13. **Wydział Pedagogiki Wyższej Szkoły Informatyki:** Łódź, ul. Rzgowska 17a, tel.: 42 2750100, 2750101, e-mail: dziekanat@wsinf.edu.pl
14. **Katedra Pedagogiki Wydziału Nauk Społecznych Wschód-Zachód Szkoły Wyższej im. Henryka Józwiaka:** Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr. 44, tel.: 42 6322929, 6324015, e-mail: rektorat@wschodzachod.edu.pl
15. **Katedra Pracy Socjalnej Wydziału Ekonomiczno-Społecznego Wyższej Szkoły Finansów i Informatyki im. prof. Janusza Chechlińskiego:** Łódź, ul. Św. Jerzego 10, e-mail: dziekanat@wsfi.pl
16. **Wydział Pedagogiki i Resocjalizacji Instytutu Edukacji Ustawicznej:** Łódź, ul. Narutowicza 7/9, tel.: 42 6333093, 2965830, e-mail: biuro@ieu.pl
17. **Stowarzyszenie Profilaktyki i Resocjalizacji „Ad Rem”:** Łódź, ul. Ksawerego Praussa 2, tel.: 781199997, tel./fax: 42 6331485, e-mail: poczta@stowarzyszenieadrem.org
18. **Studio Twórczego Rozwoju – Terapia Pedagogiczna:** Łódź, ul. Brzeźna 8/2, tel.: 42 2395982, 669501966, e-mail: infolodz@edupoint.pl
19. **Wyższa Szkoła Pedagogiczna:** Łódź, ul. Żeromskiego 155, tel.: 42 6303072, 6371140, fax: 42 2920519, e-mail: sekretariat@wsp.lodz.pl. **Katedry:**
 - Katedra Pedagogiki, tel.: 42 6303072 w. 39

- Katedra Pedagogiki Specjalnej, tel.: 42 6303072 w. 27
- Katedra Socjologii, tel.: 42 6303072 w. 27
- Rzecznik Osób Niepełnosprawnych, tel.: 42 6303072 w. 24, e-mail: dorota.podgorska-jachnik@wsp.lodz.pl

Źródła:

- Monika Beldowska (red.), „Wolontariat w ośrodkach pomocy społecznej”
- Marta Urban-Burdalska (red.), „Prowadzenie wolontariatu w OPS”
- www.wolontariat.ops.pl
- www.wolontariat2011.pl (Biblioteka)
- www.pozytek.gov.pl (Ministerstwo Polityki Społecznej)
- www.wolontariat.org.pl (Centrum Wolontariatu)